

Les societats filials adscrites a la Secció de Filosofia i Ciències Socials

JOSEP M. CASASÚS I GURI

Membre numerari de la Secció de Filosofia i Ciències Socials

1. INTRODUCCIÓ

Les societats filials de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) aporten un capital científic i cultural de primer ordre. Potencien la participació àmplia i oberta dels investigadors i dels estudiosos en els objectius de l'Institut, i són exponent alhora de l'abast social de l'activitat científica a Catalunya i de la democratització institucional, social i territorial dels avenços del coneixement.

La Secció de Filosofia i Ciències Socials (SFCS) és la que té més societats filials adscrites i aquella que aplega més diversitat de matèries i de disciplines pel fet d'incloure àrees de coneixement enquadrades universitàriament en facultats i departaments molt diferenciats i amb tradicions científiques molt específiques.

En l'evolució històrica de les societats filials d'aquesta Secció va incidir de manera determinant l'ensulsiada provocada per la Guerra de 1936-1939 i la llarga postguerra dominada pel règim de dictadura militar.

Per raons òbvies, els estudis sobre filosofia i sobre ciències socials només poden reeixir amb projecció exterior en un marc de llibertats democràtiques i nacionals. L'estreta relació funcional, i en alguns casos instrumental, que tenen aquesta mena d'estudis respecte a les polítiques públiques els fa particularment vulnerables quan hi ha una dictadura.

Per aquesta raó, només dues de les societats filials foren fundades en els breus períodes de normalitat democràtica dels anys vint i trenta. La resta foren impulsades un cop es van endegar els processos de redreçament polític i nacional a finals dels anys setanta.

Una de les característiques comunes a totes les societats filials és la seva capacitat genuïna per a articular lligams de col·laboració entre estudiosos dels diversos indrets de l'àmbit de la llengua catalana, i entre estudiosos de fora i de dins de les universitats i dels centres de recerca.

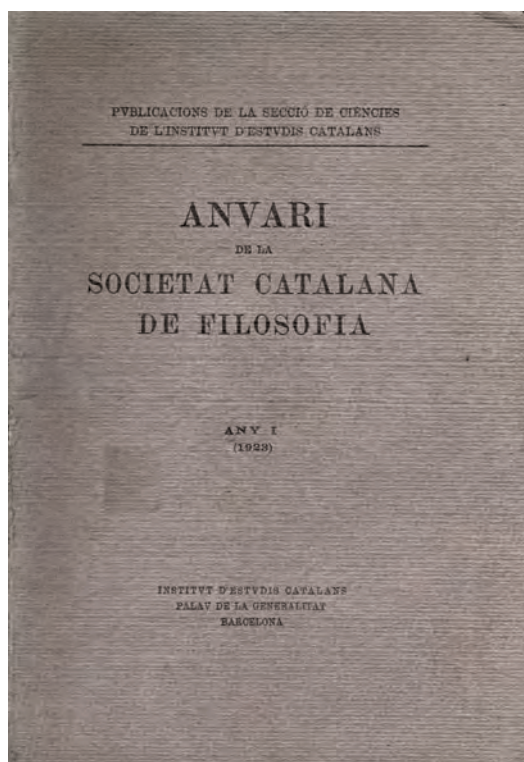
Aquest tret propi de les societats filials excel·leix de manera particular en la SFCS, com ho fa també en les seccions Filològica i Històrico-Arqueològica, pel fet que les matèries pròpies de llurs diverses disciplines i les respectives pràctiques específiques de recerca estan molt més descentralitzades que no pas les de les ciències experimentals.

L'exposició de dades i trets rellevants de les diverses societats filials, que figura a continuació, ha estat ordenada d'acord amb la cronologia de la seva creació.

2. LA SOCIETAT CATALANA DE FILOSOFIA

Fundada el 17 de gener de l'any 1923, la Societat Catalana de Filosofia (SCF) és la societat filial més antiga de la SFCS, tot i que les seves activitats quedaren interrompudes molt poc temps després de la seva fundació a causa del cop d'estat militar d'aquell any, que es va consolidar sota la monarquia en una primera dictadura espanyola.

En aquell període inicial va morir Ramon Turró, primer promotor de la Societat junt amb Pere Màrtir Bordoy, que havien estat acompanyats a la primera Junta Directiva per Josep Maria Llovera i Tomàs (primer president), Jaume Serra i Hünter, Lluís Carreras, Alexandre Galí, Josep Maria Capdevila, Tomàs Carreras i Artau, Pere Capdevila i Georges Dwelshauvers. Els filòsofs Ramon Turró i Eugeni d'Ors ja eren membres de l'IEC.

Cobertes de l'*Anuari de la Societat Catalana de Filosofia* de l'any 1923 i de la revista *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*

No fou fins uns anys després de l'acabament de la segona dictadura espanyola del segle XX que, el 10 de juliol de 1980, aquesta filial tornà a reprendre una vida acadèmica normalitzada, impulsada aleshores per Eusebi Colomer i Pous, que esdevingué el primer president de la nova etapa.

Actualment, aplega uns 180 associats. Manté relacions regulars amb la Societat de Filosofia del País Valencià i amb l'Associació Filosòfica de les Illes Balears.

Un dels trets més significatius de la SCF, a banda de la seva condició de pionera en l'associacionisme vertebrat per l'Institut, és la seva articulació interna en les següents seccions especialitzades: Filosofia Antiga, Filosofia Medieval, Filosofia Moderna, Filosofia Contemporània, Filosofia Pràctica i Filosofia Catalana.

L'òrgan d'expressió de la SCF i dels seus grups de treball és l'*Anuari de la Societat Catalana de Filosofia*, creat l'any 1923 però sense continuïtat fins a 1988, any en què fou represa la seva edició regular.

3. LA SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA

La Societat Catalana de Geografia (SCG) és una de les dues societats filials integrades ara en la SFCS que fou fundada abans del trencament de la normalitat acadèmica catalana produït per la Guerra de 1936-1939 i per la dictadura que es va imposar al final de la contesa. És també la filial amb un nombre més elevat de socis (418).

La iniciativa per a la creació d'aquesta filial responia a la mobilització de voluntats renovadores que s'havien congriat en el canvi de perspectives metodològiques enregistrades en els estudis geogràfics catalans durant el decenni dels anys vint, perspectives esperonades per l'embranchida donada al progrés científic i universitari català en el clima esperançat de la Generalitat republicana.

Les bases fundacionals es van posar l'any 1935 a partir d'una crida oberta encapçalada per Josep Puig i Cadafalch i Eduard Fontserè, i signada per molts dels primers membres que tindria la nova Societat: Pau i Marc Aureli Vila, Josep Iglésies, Lluís Solé i Sabarís, Marià Faura i Sans, Pere Blasi, Miquel Santaló, Joan Coromines, Francesc Carreras i Candi, Manuel Ferrer de Franganillo i Gonçal de Reparaz.

La majoria dels actuals associats s'incorporà, però, principalment en l'etapa de consolidació de l'entitat en els anys setanta, quan la superació de la dictadura va encoratjar vocacions investigadores compromeses en la tasca de redreçament nacional.

La SCG impulsa cursos, conferències, col·loquis, seminaris, sortides d'estudi i la publicació de la revista *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, que des de 1984 és continuadora de la *Revista Catalana de Geografia*, fundada el 1978.

Aquesta Societat convoca el Premi Lluís Casassas i Simó.

4. LA SOCIETAT CATALANA D'ORDENACIÓ DEL TERRITORI

La fundació de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori (SCOT), el 5 de novembre de 1977, i la seva acceptació com a filial de l'Institut, el 28 de juny de 1979, són representatives de l'impuls donat pel Congrés de Cultura Catalana a l'activitat científica vinculada als àmbits de coneixement més relacionats amb la identitat nacional, entre els quals hi ha, no cal dir-ho, l'ordenació del propi territori i l'anomenada *ciència regional*.

Aquesta Societat compta actualment amb 249 associats, estudiosos interessats a potenciar una plataforma d'intercanvi de recerques sobre problemes territorials, i facilitar-ne la comunicació i el suport mutu. Per aquest motiu, la SCOT ha mantingut el propòsit de funcionar com una coordinadora de grups que, per comarques, construeix, per adhesió, les unitats de creixement i d'actuació en matèria d'anàlisi, de crítica i d'investigació sobre el territori.

Destaca en aquesta Societat el fet de tenir, des de l'abril de 1978, una secció territorial a Mallorca i d'incloure des del mateix any una societat comarcal a l'Alt Penedès. Aquesta vocació de participació territorial i també la d'integració de disciplines foren motors de les iniciatives fundacionals, com quedà palès en una Comissió Gestora formada amb la participació de coordinadors temàtics i de coordinadors territorials.

Des de l'any 1989 aquesta Societat publica la col·lecció «Quaderns de la SCOT», publicació de periodicitat anual editada amb la col·laboració de l'Agrupació d'Arquitectes Urbanistes de Catalunya.

La SCOT convoca el Premi Catalunya d'Urbanisme i el Premi de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori.

5. L'ASSOCIACIÓ CATALANA DE SOCIOLOGIA

L'abril de 1978 la Societat Catalana de Sociologia quedà adscrita a la SFCS de l'Institut.

Feia temps que sociòlegs catalans procedents de diverses universitats foranes i de diversos estudis previs mal·daven per crear una plataforma de treball i d'intercanvis científics que donés continuïtat a la voluntat de col·laboració congriada l'any 1966 en el VI Congrés Mundial de Sociologia, i renovada a redós del Congrés de Cultura Catalana.

És una societat filial integrada ara per 248 socis, federada amb altres entitats acadèmiques de l'especialitat espanyoles, si bé manté la denominació d'Associació Catalana de Sociologia (ACS).

Publicació de la SCOT

Número 1 de la *Revista Catalana de Sociologia*

Aquesta societat filial concentra avui la tasca de recerca en el seu camp específic, tot i que en els seus inicis compatibilitzava els objectius acadèmics científics amb aspectes corporatius de la professió, situació que fou superada el 1988, en assumir el Col·legi de Doctors i Llicenciats en Ciències Polítiques i Sociologia aquesta darrera dimensió d'acció col·lectiva.

Una dada destacada de l'activitat acadèmica d'aquesta filial és la convocatòria dels congressos catalans de sociologia, celebrats els anys 1981, 1994 i 1999. També convoca el Concurs de Joves Sociòlegs.

Des de l'any 1995 l'ACS edita la *Revista Catalana de Sociologia*, publicació que s'inicià amb dos números l'any, nombre que a partir de 1999 augmentà a tres.

6. LA SOCIETAT CATALANA DE PEDAGOGIA

La Societat Catalana de Pedagogia (SCP) fou fundada el 12 de juny de 1984, promoguda per un grup de pedagogs motivats per la voluntat d'aplegar tota l'activitat i la recerca en el camp de l'educació, en el seu nivell científic més alt i en una perspectiva catalana.

És la primera de les societats filials creada en el decenni dels anys vuitanta, etapa de consolidació d'un Institut recuperat de manera plena després de la normalització democràtica i de l'obertura política a nous horitzons de reconeixement nacional.

L'esperit que va animar la formació d'aquesta filial entroncava, tanmateix, amb la vigoria del moviment de renovació pedagògica catalana dels primers anys trenta, estroncat per la dictadura militar a partir de 1939.

Des de 1988 la SCP publica el seu *Butlletí* i el *Butlletí Monogràfic*, a més de diversos llibres originats per les activitats acadèmiques i de debat científic o per les borses d'estudi i pels premis anuals convocats amb l'objectiu d'estimular la redacció en català de treballs d'iniciació a la recerca i als alts estudis en pedagogia.

La SCP està integrada actualment per 130 socis. Tot i la fundació tardana d'aquesta societat filial, des dels anys seixanta la pedagogia havia estat ja objecte d'atenció per part de l'IEC amb la incorporació de membres numeraris que excel·lien en aquest camp, com eren Pau Vila i Alexandre Galí, personalitats que, d'altra banda, enllaçaven amb la tradició renovadora de la teoria i la pràctica pedagògiques desplegades durant el breu però intens període de la Generalitat republicana.

Butlletí de la SCP

7. LA SOCIETAT CATALANA DE COMUNICACIÓ

L'any 1985, amb la fundació de la Societat Catalana de Comunicació (SCC), es va concretar la iniciativa de crear una entitat acadèmica catalana dedicada als alts estudis en comunicació social, una especialitat novella, tot i que el periodista Miquel dels Sants Oliver, també autor d'assajos sobre teoria de la premsa, fou un dels fundadors de l'IEC.

La idea d'associar especialistes en aquesta matèria s'havia formulat el 1978 en el I Congrés de Periodistes Catalans, on coincidiren professionals en exercici en diversos mitjans amb investigadors universitaris i estudiosos dels mitjans de comunicació que en diferents indrets de Catalunya eren continuadors d'una tradició de recerca, sobretot en l'àmbit de la història de la premsa, iniciada de manera incipient en el segle XIX.

Cobertes de la revista *Treballs de Comunicació* de la SCC i de l'*Anuari de la Societat Catalana d'Economia*

Aquesta Societat comparteix amb d'altres societats fundades en els anys vuitanta una orientació de servei social i nacional, concretada en aquest cas en la necessitat de participar des de l'acadèmia en la formulació d'una política de comunicació que, entre altres coses, tracti d'influir en una línia d'afirmació de la identitat cultural catalana en el marc dels nous escenaris, cada cop més globals, del sistema mundial de comunicació pública.

La SCC edita amb molta regularitat una revista acadèmica generalista, *Treballs de Comunicació*, i d'altres publicacions especialitzades (*Periodística*, *Cinematògraf* i *Gazeta*, en el camp de la història específica) que reflecteixen la diversitat de matèries aplegades dins del seu àmbit.

Cada primer dissabte de juny, a Girona, la SCC celebra la Conferència Anual, en la qual els seus socis (ara són 117) poden presentar els resultats de les seves recerques.

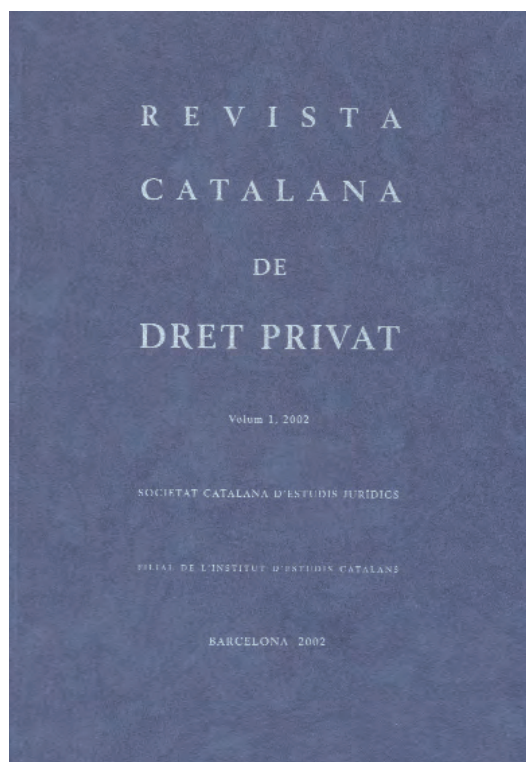
Aquesta Societat promou el Premi Joan Givanel i Mas de Comunicació Social.

8. LA SOCIETAT CATALANA D'ECONOMIA

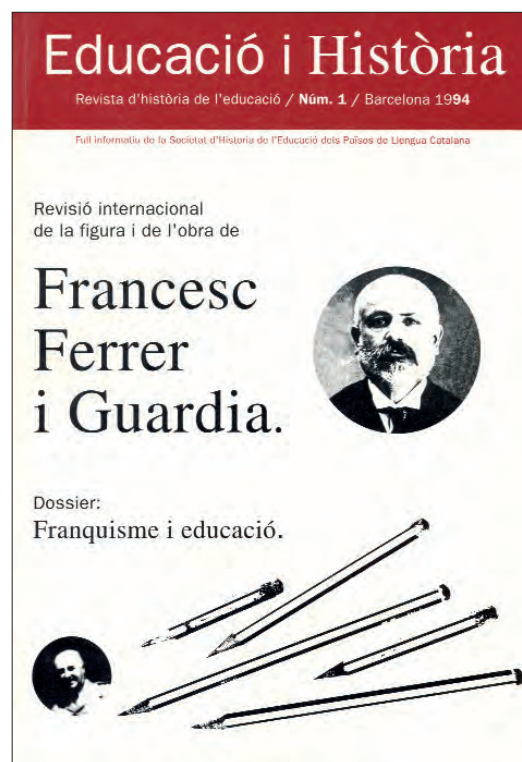
El 1986 es va constituir la Societat Catalana d'Economia (SCE) com una filial sorgida de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials, fundada el 1951 i reorganitzada l'any 1977. Amb uns 300 associats, és la segona filial de la SFCS pel nombre de socis, i una de les que més potencia les relacions amb entitats i centres de formació de Catalunya i d'arreu.

Malgrat la constitució novella d'aquesta filial, els estudis econòmics estaven representats en la fundació de l'Institut per Pere Coromines i Montanya, i a la represa de finals dels anys seixanta, pels membres numeraris Joan Sardà i Dexeus i Ramon Trias i Fargas, personalitats que donaren continuïtat a la tradició democràtica que en aquesta àrea de coneixement es va estroncar, com moltes altres, amb la Guerra de 1936 i la postguerra.

La SCE edita l'*Anuari de la Societat Catalana d'Economia*, que aplega resultats de conferències, debats i cursos. És l'única revista catalana ressenyada regularment en els índexs de publicacions de l'American Economic Association. Els primers quinze números inclouen dos-cents setanta articles de dos-cents autors en tretze camps de l'economia.

Cobertes de la *Revista Catalana de Dret Privat* de la SCEJ i de la revista *Educació i Història* de la SHE

Una de les activitats amb més projecció exterior de la SCE és la convocatòria del Premi Catalunya d'Economia a la millor obra sobre economia catalana. Aquest Premi s'atorga des de l'any 1991. Des de 1996 aquesta Societat també convoca i atorga un premi propi a la millor obra d'economia general realitzada als Països Catalans. A partir de 1998 també s'atorga el Premi Ferran Armengol i Tubau sobre assegurances.

9. LA SOCIETAT CATALANA D'ESTUDIS JURÍDICS

Fundada l'any 1994, i integrada actualment per 75 associats, la Societat Catalana d'Estudis Jurídics (SCEJ) és una de les més novelles de les societats filials adscrites a la SFCS, tot i que la seva pràctica associativa amb àrees afins s'havia iniciat anys abans.

L'activitat associativa en aquest àmbit s'havia concretat a la tardor de l'any 1951, quan un grup d'estudiants que acabaven la carrera i d'altres, llicenciats de feia poc, amb el suport de personalitats destacades de la universitat i del món del dret, constituïren la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials. Els principals promotors d'aquella Societat que aplegava gran diversitat de camps foren Lluís Duran i Ventosa i Francesc de Paula Maspons i Anglasesell, els seus primers presidents.

Pel que fa a la branca del dret, l'activitat d'aquella Societat culminà l'any 1962 amb l'edició de la *Miscel·lània Borrell i Soler*, volum que reunia més d'una trentena de treballs dedicats a la memòria de l'il·lustre jurista. Després d'aquesta data, però, la Societat inicial es va anar desmembrant en societats independents, segons les tres branques que aplegava. La SCEJ, constituïda l'any 1994, fou l'última de les emancipades d'aquell tronc comú.

Entre les activitats acadèmiques més remarcables de la SCEJ cal esmentar el Curs de dret civil català, integrat per vint-i-tres sessions; la publicació de l'*Anuari de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics*, i el desplegament del projecte de recerca orientat a l'elaboració del *Diccionari jurídic català*. Edita la *Revista Catalana de Dret Privat* i la *Revista de Dret Històric Català*.

10. LA SOCIETAT D'HISTÒRIA DE L'EDUCACIÓ DELS PAÏSOS DE LENGUA CATALANA

La Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana (SHE), integrada ara per 89 socis, va néixer per iniciativa d'un grup de persones interessades per la història de l'educació que, l'any 1977, ja havien organitzat unes primeres Jornades sobre Història de l'Educació als Països Catalans. La celebració d'aquestes Jornades, que són convocades cada dos anys en diferents poblacions de la Catalunya peninsular i de les Illes Balears, és una de les principals activitats d'aquesta Societat.

D'altra banda, cada any se celebren diferents seminaris sobre qüestions relacionades amb l'educació dins i fora de l'escola. En aquesta iniciativa participen membres de la SHE i ponents convidats que procedeixen tant de l'àmbit nacional com de l'internacional. L'any 2006 els tres seminaris celebrats a Xàtiva, Barcelona i Mallorca han estat dedicats a una matèria específica: l'educació durant la II República Espanyola. A més d'aquests seminaris es fan conferències sobre assumptes d'interès historicoeducatiu en diferents ciutats a proposta de la mateixa Societat o per iniciativa d'institucions locals.

La SHE edita dues publicacions especialitzades en el seu àmbit. La revista *Educació i Història*, de periodicitat anual, dedicà el darrer número, el 8, al tema de l'escola rural al segle XX. Junt amb aquest bloc de contingut monogràfic, la publicació inclou dos apartats més, un de dedicat a la publicació d'estudis historicoeducatius i un altre, ampli, de recensions. També s'edita de manera electrònica un *Butlletí Informatiu d'Història de l'Educació*, amb una periodicitat de tres números l'any.